

ושני לוחות ושמרו AFTER BEGINNING WITH פסוקים WHY THE

We previously examined the origin of the middle ברכה of שמונה עשרה that is recited during תפלת שחרית on שבת¹. There we learned that רש"י recited a ברכה similar to the middle ברכה in שמונה עשרה of יום טוב; i.e. אתה בחרתנו. We also noted the position of Professor Ezra Fleischer that the lines of ישמח משה represented four of the lines of a פיוט that had been initially composed as an addition to the middle ברכה of שמונה עשרה that is recited during שבת שחרית but was later adopted to be the opening of that ברכה. Professor Fleischer further suggested that based on his review of fragments from the Cairo Geniza, the following represented the opening lines of the middle ברכה of שמונה עשרה that was recited during שבת שחרית in מנהג ארץ ישראל:

יום ענוגה תתה / לעם שקניתה / להיות אות בינך / ובינינו נתת
ככתוב ושמרו בני ישראל את השבת וגו'
ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם וגו'.

Today, the following version of the middle ברכה of שמונה עשרה is universally recited:

ישמח משה במתנת חלקו, כי עבד נאמן קראת לו.
כליל תפארת בראשו נתת (לו), בעמדו לפניך על הר סיני.
ושני לוחות אבנים הוריד בידו, וכתוב בהם שמירת שבת, וכן כתוב בתורתך:
ושמרו בני ישראל את השבת, לעשות את השבת לדרתם ברית עולם. ביני ובין בני ישראל
אות היא לעולם, כי ששת ימים עשה י-י את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש.

A question can be asked about this sequence of lines: after stating that משה רבינו carried down the עשרת הדברות in which the מצוה of שבת was presented, why did the composer of this ברכה not provide that we recite either of the two פסוקים that introduce שבת in the עשרת הדברות:

שמות פרק כ' פס' ז' –זכור את יום השבת לקדשו.
דברים פרק ה' פס' יא' –שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ה' א-להיך.

The סדור אוצר התפלות found in the פירוש עיון תפלה answers the questions as follows:
עיון תפלה –וכן כתוב בתורתך –מה שלא הביא הפסוקים מעשרת הדברות דאיירי בהו, יש
לומר שלא רצו לקבוע בצבור שום קריאה מעשרת הדברות מפני תערומת המינין שלא
יאמרו לעמי הארץ אין שאר תורה אמת, שהרי יש כמה פרשיות המדברות מענין השבת

1. See Newsletter Vol. 6, No. 45 (July 17, 2009).

ואין קוראין אלא אלו הפסוקים ששמעו מפי הקדוש ברוך הוא בסיני (ראה רש"י ברכות י"ב א' ד"ה מפני). ועוד יש לומר לפי שפרשת ושמרו מיחדת מצות השבת דוקא לישראל ולא לאומות העולם כמו שכתוב ושמרו בני ישראל את השבת וגו' ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם. ודרשו במכילתא פרשת כי תשא ולא ביני ובין בני נח וכמו שמפרש אחר כך ולא נתתו ה' א-להינו וגו' וגם במנוחתו לא ישכנו.

Translation: That the verses from the Aseres Ha'Dibros are not recited is the result of our Sages not wanting to establish the practice of reciting any part of the Aseres Ha'Dibros within the prayer services. They were concerned that heretics might say that our Sages included verses from the Aseres Hadibros because our Sages agreed with the heretics that only the Aseres Ha'Dibros represent the Torah. As it is, the Torah contains several references to the Mitzvah of Shabbos but we only read this excerpt which the Jews heard from the mouth of G-d at Mount Sinai (See Rashi's comment on the word: Mipnei in Maseches Brachos Daf 12a). Additionally this excerpt concerning Shabbos specifically links the Jewish People to the Mitzvah of Shabbos to the exclusion of all the other nations of the world, as it is written: and the Jewish People will keep the Shabbos etc., between Me and the Jewish People this is an everlasting sign. The Midrash Mechilta in Parshah Ki Sisa comments on these words: and not together with the gentiles. That explains why we expound further in the prayer by saying: and G-d, our G-d, did not give the Torah to others and in His day of rest they will not share.

תפלה ומנהגי תפלה ארץ ישראלים: Professor Ezra Fleischer on page 48 of his book: *לנוסח העמידה בשבתות (וראשי הדשים)* provides in a chapter entitled: *בתקופת הגניזה* the following answer:

חוקרים ראשונים כבר תמהו על חוסר התואם בין נוסח הפתיחה הזה והפסוקים הבאים אחריו². כי לפי מה שנראה מסיום הקטע המליצי ראוי היה שתבוא שם הפיסקה המתיחסת לשבת בעשרת הדיבורים ('זכור את יום השבת לקדשו'), שהיא היא שנמצא כתובה על שני לוחות אבנים' שהוריד משה רבינו מהר סיני.

Translation: The first scholars to study the Siddur already noted their surprise at the absence of a connection between the opening lines of the middle Bracha of Shemona Esrei on Shabbos Shacharis and the verses that follow them. Based on the theme of those lines, the verses that followed should have been taken from the Ten Commandments; i.e remember the Sabbath to sanctify it, that was contained on the two tablets of stone that Moshe carried down from Mount Sinai.

אבל עכשיו שראינו שפסוקי 'ושמרו' עמדו איתן בעמידות השבת מימים ימימה, ברור הוא שהמקראות קדמו בתפלה לנוסח הפתיחה הזה, ושחוסר התואם בין שני סעיפי הברכה

2. Professor Fleischer adds the following footnote at this juncture:

עיינן אלבונן, התפלה בישראל, 87. השערתו שם שפסוקי 'ושמרו' הובא אחרי 'ישמח משה' מפני עשרת הדיבורות ארוכים מדי אינה מתקבלת על הדעת, שהרי לא היה צורך להביא את עשרת הדיבורות בשלימותם, אלא רק את הדיבר הרביעי ('זכור את יום השבת לקדשו') שלשונו אינו ארוך יותר משל 'ושמרו'.

Translation: See Elbogen, Ha'Tefila B'Yisroel, page 87. The answer he proposes that the verses that begin V'Shamru are found after the lines of Yismach Moshe because the Ten Commandments contain too many lines to be recited as part of Shemona Esrei is not an acceptable answer since it would not have been necessary to include all of the Ten Commandments, just the Fourth Commandment (Zachor Es Yom Ha'Shabbos L'Kadsbo) whose number of lines is similar in number to the number of the lines that are found in the excerpt that begins with the word: V'Shamru.

להבין את התפלה

נתהוה כשהפתיחה המקורית (אולי 'יום ענוגה' ואולי לשון אחר) הוחלפה ב'ישמח משה'.
'ישמח משה' בא אל העמידה בודאי בליווי הקטע 'זכור את יום השבת', אבל הוא לא הצליח
להוציא את מקראות 'ושמרו' ממקומם. הקהילות קיבלו את הפתיחה החדשה, אבל הדביקו
אותה, לאונסה, למקראות שהיו כאן, קבעים ומוצקים, מלפני כן.

Translation: However, now that we have discovered that the verse V'Shamru has been part of the middle Bracha of Shemona Esrei since ancient times, it is clear that this verse was part of the middle Bracha of Shemona Esrei before the lines of Yismach Moshe were inserted into the Bracha. That is the reason that there does not appear to be a link between the verses and the lines that precede them. Apparently, the opening lines of the Bracha were changed from its original form. We can speculate that when the lines of Yismach Moshe were introduced into the Bracha, the lines that followed included verses from the Aseres Ha'Dibros such as Zachor Es Yom Ha'Shabbos. However, those verses did not succeed in uprooting the prior custom of reciting the verses of V'Shamru from their place within the Bracha. Undoubtedly, the community accepted the new opening lines but kept the former verses to which they had become accustomed.

The link that Professor Fleischer saw between the line: / לעם שקניתה / יום ענוגה תתה / and the פסוקים of ושמרו is easy to identify; i.e. it is the word: אות found in the above line and in the words of the פסוקים; i.e. אות היא לעלם.

Notwithstanding the fact that variations in the text of the middle ברכה of עשרה that is recited during שבת שחרית existed, one theme permeates all of the versions. It is a theme that is found in the middle ברכה of עשרה that is recited on the יום טובים as well; i.e. that G-d chose the Jewish People to receive the gift of שבת and the יום טובים. Professor Moshe Weinfeld on page 129 of his book: הליטורגיה היהודית הקדומה in the chapter: מקורה המקראי של תפלת העמידה traces the origin of the concept that receiving those מצוות was to be viewed as a gift, to ספר נחמיה:

לאחר מכן נזכרים בתפלה בנחמיה ט: בחירת אברהם (פס' ז-ח) ויציאת מצרים (פס' ט-יב),
מתן תורה בסיני (פס' יג) ומתן שבת קודש (פס' יד); יש לציין כי זוהי הפעם הראשונה
והיחידה במקרא שמתן שבת ומתן תורה נכללים ברשימת החסדים של הא-ל. בדרך כלל
שמירת מצוות היא חובה ולא זכות. קיום מצוות הוא חלק מהחובות שהוטלו על ישראל,
והמצוות כשלעצמן אינן חסד.

Translation: Afterwards is found in the Tefila of Sefer Nehemia in chapter 9 the fact that G-d chose Avrohom (verses 7-8); the Exodus from Egypt (verses 9-12); and the giving of the holy Torah (verse 13). It is important to note that this source is the first and only source in Tanach in which the giving of Shabbos and the giving of the Torah were delineated as kindnesses extended to us by G-d. In general, the observance of Mitzvos is considered an obligation and not a privilege. Observing Mitzvos is a part of the responsibility that was placed upon the Jewish People and the individual Mitzvos are not considered acts of G-d's kindness.

לפיכך איננו מוצאים את השבת ומתן תורה בפירוט החסדים של הא-ל מאז יציאת מצרים

ולאחריה (ראה: במדבר כ, טו-טז; דברים כו, ה-ט; יהושע כד, ב-ג; שמואל א יב, ז-יא). לעומת זאת היחל מימי נחמיה השבת והמצוות כלולות החסדים שעשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל; יתרה מזו, בחירת ישראל מתמצית עתה במתן תורה ושבת לישראל.

Translation: Therefore we do not find that Shabbos and the granting of the Torah were listed among the acts of Kindness bestowed upon us by G-d from the time of the Exodus until the time of Nehemia (Bamidbar 20, 15-16; Devarim 26, 5-9; Yehoshua 24, 2-13; Shmuel 1, 12, 7-12). Despite that fact, beginning with the era of Nehemia, Shabbos and all the Mitzvos began to be viewed as among G-d's acts of kindness that He bestowed upon the Jewish People. In addition to those Mitzvos being viewed as gifts from G-d, G-d's act of choosing the Jewish People began to be defined in terms of G-d having given the Torah and Shabbos to the Jewish People.

הברכה שלפני קריאת התורה היא: 'אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, ובדומה לכך נאמר בברכת קדושת היום שבתפלת העמידה: 'קידשת את יום השביעי [...] קדשנו במצוותיך ותן חלקינו בתורתך', 'אתה בחרתנו [...] ותתן לנו את יום השבת/ מועדים', ובקדוש היום על היין: 'קידשנו במצוותיו ורצה בנו ושבת קדשו [...] הנחילנו [...] כי בנו בחרת ואותנו קידשת מכל העמים ושבת/ מועדי קודשיך באהבה וברצון הנלתנו'. הבחירה מובעת אפוא במתן שבת ומועד ובהנחלת המצוות.

Translation: That is why the Bracha before reading the Torah reads: Asher Bachar Banu Mikol Ha'Amim V'Nasan Lanu Es Toraso (who chose us and gave us His Torah). That is why the Bracha of Kedushas Ha'Yom for Shabbos and Yomim Tovim provides: Kidashta Es Yom Ha'Shevi'i (You sanctified the Seventh Day) Kadsheinu B'Mitzvosecha V'Sain Chelkeinu B' Mitzvosecha (sanctify us with Your Mitzvos and give us a portion within Your Torah; Ata Bichartanu (You have chosen Us) Va'Titain Lanu Es Yom Ha'Shabbos/Mo'Adim (You gave us the day of Shabbos and the Holidays). In the sanctification of the day that we perform over wine, we say: Kidishanu B'Mitzvosav V'Ratza Banu V'Shabbos Kadsheinu (who sanctified us with His Mitzvos and showed favor to us and gave us Shabbos which reflects G-d's holiness); Hinchilanu (He bestowed upon us); Ki Vanu Va'Charta V'Osanu Kidashta Mikol Ha'Amim V'Shabbos / Moadei Kadshecha B'Ahava Oo'Biratzon Hinchaltanu (Because You chose us and You sanctified out of all the nations and Shabbos and the Holidays with love and voluntarily You bestowed upon us.) The fact that G-d chose the Jewish People is defined by G-d giving the Jewish People Shabbos, the holidays and the Mitzvos.

ואכן הברכה העיקרית בתפלת העמידה של שבת ומועד, המכונה 'קדושת היום', פותחת כאמור בבחירה ('אתה בחרתנו מכל העמים'), מתן יום מקודש (שבת או חג) ומתן מצוות: 'קידשנו במצוותיו'. שלושת המוטיבים הללו משולבים גם בקידוש על היין שבתחילתו של שבת ויום טוב: 'אשר בחר בנו מכל עם [...] וקידשנו במצוותיו ותתן לנו את יום [...] [...]'.

Translation: That is why the central Bracha in the Shemona Esrei of Shabbos and the Holidays, that has been named: Kedushas Ha'Yom, begins with the theme of G-d having chosen the Jewish People (Ata Bichartanu MiKol Ha'Amim), giving us a holy day (Shabbos or holiday) and the giving of the Mitzvos; Kidshanu B'Mitzvosav. These three themes are also found in the sanctification over the wine that opens Shabbos and the holidays: Asher Bachar Banu Mikol Am, V'Kidshanu B'Mitzvotav Va'Titain Lanu Es Yom . . .